

Nr 111.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1934 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1933/1934, i vad den rör anslag till statliga och statskommunala reservarbeten samt till främjande av bostadsbyggande.

(3:e och 4:e avd.)

1:o) **Statliga och statskommunala reservarbeten.** I den till riksdagen den 2 mars 1934 avlåtna propositionen (nr 230) med förslag till tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1933/1934 har Kungl. Maj:t under avdelning Utgifterna, IV. 6., Statliga och statskommunala reservarbeten, föreslagit riksdagen att *dels*, med ändring av vad 1933 års riksdag enligt skrivelse nr 356 därutinnan förklarar, besluta, att den vid ingången av budgetåret 1933/1934 å reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten förefintliga reservationen i sin helhet skall kvarstå å sagda anslag, *dels ock* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1933/1934 till statliga och statskommunala reservarbeten anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

1933 års riksdag anvisade för innevarande budgetår av lånemedel ett reservationsanslag å 55 miljoner kronor till statliga och statskommunala reservarbeten. Därjämte förklarade riksdagen, att den del av den å det för budgetåret 1932/1933 anvisade reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten uppkommande reservationen, som överstege 20 miljoner kronor, skulle, med undantag av vad som erfordrades i anledning av riksdagens beslut om disposition av medel för Hellefors Bruks Aktiebolag, överföras till förstnämnda reservationsanslag. Denna del av reservationen har beräknats uppgå till ett belopp av över 3.6 miljoner kronor. Det för statliga och statskommunala reservarbeten disponibla beloppet utgjorde alltså vid ingången av löpande budgetperiod närmare 59 miljoner kronor.

Vid anmälan i årets statsverksproposition av frågan om beräkning av anslag för nästa budgetår till bekämpande av arbetslösheten (femte huvudtiteln, punkt 9) omnämnde chefen för socialdepartementet, att statens arbetslöshetskommission i skrivelse den 15 december 1933 bland annat anför, att som anslagsförstärkning till den genom kommissionen bedrivna verksamheten för budgetåret 1933/1934 erfordrades ett belopp av i avrun-

dat tal 15 miljoner kronor, vilket belopp, såvitt då kunde bedömas, endast syntes behöva tagas i anspråk till bestridande av kostnader för statliga och statskommunala reservarbeten. Enär behovet av detta förstärkningsanslag tydligen ej komme att göra sig gällande förrän mot slutet av löpande budgetår, hade kommissionen ansett lämpligast, att frågan om anslagsbeloppets definitiva bestämmande finge anstå till längre fram, då hänsyn även kunde tagas till de under vintern eventuellt inträffade förändringar på arbetsmarknaden, som till äventyrs kunde påkalla modifikationer i fråga om storleken av den erforderliga anslagssumman.

För egen del framhöll departementschefen bland annat, att han i likhet med arbetslöshetskommissionen ansåge frågan om förstärkningsanslag för innevarande budgetår böra något anstå, till dess det vore möjligt att vinna en säkrare överblick över arbetslöshetens utveckling ävensom över de statliga hjälpåtgärdernas inverkan på densamma samt följaktligen på medelsbehovet för arbetslöshetskommissionens verksamhet.

I skrivelse den 16 februari 1934 har arbetslöshetskommissionen gjort framställning om sådant förstärkningsanslag, som i det föregående berörts.

Enligt uppgifter, som lämnats i denna skrivelse, utgjorde under november månad sistlidna kalenderår antalet i statliga reservarbeten anställda 17,691 och antalet anställda i statskommunala reservarbeten 14,207. Motsvarande siffror voro för december månad samma år 16,374, respektive 12,241 och för januari 1934 19,493, respektive 13,879. Arbetslöshetskommissionen har i nyssnämnda skrivelse anfört bland annat följande.

Den i skrivelsen den 15 december 1933 omnämnda och till 15 miljoner kronor beräknade anslagsförstärkningen för budgetåret 1933/1934 syntes kunna reduceras till 10 miljoner kronor. Den faktiska medelsåtgången tillsammanslagt under månaderna december 1933 och januari 1934 hade nämligen med cirka 5 miljoner kronor understigit den beräknade, på grund av att det bland annat icke varit möjligt att giva de statliga reservarbetena den avsedda omfattningen. Någon avsevärd besparing härutöver syntes dock knappast vara att räkna med under återstoden av innevarande budgetår, ty även om anställningssiffrorna för de i arbetslöshetskommissionens regi bedrivna reservarbetena ej skulle komma att nå upp till beräknad numerär, vore likväl tydligt, att hjälpformen statskommunala reservarbeten komme att uppvisa större siffror än som tidigare beräknats.

I anslutning till vad sålunda anförts har arbetslöshetskommissionen hemställt, att ett belopp av 10 miljoner kronor måtte anvisas såsom anslagsförstärkning för budgetåret 1933/1934, avsett att användas till statliga och statskommunala reservarbeten.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

Antalet hjälpsökande arbetslösa utgjorde i avrundat tal enligt arbetslöshetskommissionens månadsrapporter under november 1933 170,700 och under december samma år 171,065. Den 31 januari 1934 utgjorde motsvarande antal 171,540, vilket innebär en stegring från december räknat med 475 personer.

Visserligen torde för närvarande vissa tecken tyda på någon förbättring i näringslivet, och därjämte har man otvivelaktigt anledning förvänta, att de övriga statliga hjälpåtgärderna för arbetslösa, som beslötas av 1933 års riksdag, i betydligt högre grad än hittills komma att under återstående del av innevarande budgetår inverka på arbetslöshetens omfattning. Likväl kommer det tydligen — jag åberopar härvid de allttjämt mycket höga siffrorna för antalet hjälpsökande arbetslösa — att bliva nödvändigt, att även under budgetårets fortsättning de möjligheter, som reservarbetslinjen erbjuder, utnyttjas i så stor utsträckning, som över huvud taget är möjligt. Jag ansluter mig alltså till arbetslöshetskommissionens i det föregående återgivna beräkningar i denna del. Det synes mig under rådande förhållanden närmast vara att beklaga, att man knappast vågar räkna med att reservarbeten under nämnda tid kunna anordnas i väsentligt större utsträckning än arbetslöshetskommissionen sålunda beräknat. Jämväl i fråga om medelsbehovet för statskommunala reservarbeten ansluter jag mig till arbetslöshetskommissionens uppfattning.

Vid sin beräkning av det ytterligare medelsbehovet har arbetslöshetskommissionen bland tillgångarna å anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten upptagit den del av reservationen å femte huvudtitelns anslag till bekämpande av arbetslösheten, som enligt 1933 års riksdags beslut skulle överföras till de för reservarbeten anvisade medlen. Till vilket belopp ifrågavarande del av reservationen uppgår, kan ännu icke exakt angivas, då det icke är känt, huruvida den för Hellefors Bruks Aktiebolag anvisade krediten kommer att i sin helhet uttagas. Skulle krediten tagas i anspråk med hela sitt belopp, 1,500,000 kronor, kommer den del av reservationen, som enligt riksdagens beslut skulle överföras till anslaget till reservarbeten, att uppgå till i runt tal 3,650,000 kronor. Då storleken av det belopp, som skulle överföras, icke kunnat fixeras, har överföringsåtgärden ännu icke i riksbokföringen verkställts. Det synes mig kunna ifrågasättas, om nämnda belopp av reserverade skattemedel bör tagas i anspråk för reservarbeten, då hela medelsbehovet i övrigt för detta ändamål för innevarande budgetår anvisats under fonden för förlag till statsverket, att utgå av lånemedel med kort amorteringstid. Härtill kommer, att den av fjolårets riksdag valda utvägen för överförande av ifrågavarande reserverade medel synes ur budgetteknisk synpunkt vara i viss mån mindre tillfredsställande, då en dylik överföring skulle innebära, att för skattebudgeten anvisade anslagsmedel vid sidan av riksstaten tillgodofördes lånebudgeten. På grund härav har jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, funnit mig böra förorda, att riksdagens samtycke inhämtas till att låta ifrågavarande reserverade medelsbelopp kvarstå å femte huvudtitelns anslag till bekämpande av arbetslösheten. Dels vinnes härigenom en enligt min mening välbehövlig säkerhetsmarginal i fråga om beräkningarna av medelsbehovet för kontantunderstöd m. m. för innevarande budgetår, dels minskas behovet av skattemedelsanvisning å riksstaten för nästkommande budgetår. Till sistnämnda fråga återkommer jag i samband med äskande av anslag till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1934/1935.

Därest i enlighet med vad jag nu förordat ifrågavarande reserverade medelsbelopp icke överföres till anslaget till reservarbeten, bör tydligen viss höjning ske av det belopp, vartill arbetslöshetskommissionen uppskattat behovet av förstärkning å detta anslag för innevarande budgetår. Jag finner mig på grund härav och då även beträffande detta anslag visst behov av säkerhetsmarginal föreligger böra föreslå, att det å

tilläggsstaten erforderliga anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten upptages till 15 miljoner kronor.

Utskottet.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit har utskottet ansett sig böra förorda, att den vid ingången av budgetåret 1933/1934 å reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten förefintliga reservationen i sin helhet må kvarstå å sagda anslag.

Vad angår anslagsbehovet å tilläggsstat för löpande budgetår har, såsom nämnts, Kungl. Maj:t upptagit det erforderliga anslaget till statliga och statskommunala arbeten till 15,000,000 kronor.

Vid den prövning, utskottet ägnat frågan härom i det läge, vari den nu befinner sig, har utskottet från arbetslöshetskommissionen inhämtat, att enligt föreliggande uppgifter de för kommissionens verksamhet disponibla behållningarna å reservationsanslaget till statliga och statskommunala reservarbeten den 31 mars 1934 uppgingo till omkring 15,600,000 kronor samt att behållningen å reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten samma dag utgjorde cirka 9,800,000 kronor. Sammanlagt uppgå sålunda dessa behållningar till omkring 25,400,000 kronor. Enligt vad kommissionen för närvarande ansåge sig kunna bedöma, skulle medelsåtgången under återstående delen av innevarande budgetår å anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten kunna uppskattas till 20,150,000 kronor. Härvid vore emellertid att märka, att beräkningen — särskilt vad beträffade statskommunala reservarbeten — måste bliva synnerligen osäker, enär icke med större säkerhet kunde på förhand beräknas, i vilken omfattning kommunerna komme att framställa anspråk på förskott till beviljade arbeten eller i vilken utsträckning statsbidrag till materialkostnader komme att utgå. Omöjligt vore sålunda icke, att medelsåtgången för dessa arbeten kunde komma att bliva större än vad kommissionen beräknat. Under antagande emellertid att kommissionens beräkningar visade sig riktiga, skulle å anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten uppkomma ett underskott å 4,538,000 kronor.

Vad medelsåtgången å anslaget till bekämpande av arbetslösheten beträffade, syntes denna böra beräknas under återstoden av innevarande budgetår till i runt tal 5,000,000 kronor. Härigenom skulle å detta anslag uppkomma ett överskott på 4,819,000 kronor. Därest detta överskott finge disponeras för täckande av bristen å förstnämnda anslag, skulle sålunda redan beviljade medel komma att räcka för innevarande budgetår. Emellertid uppkomme här en marginal å endast 300,000 kronor. Kommissionen ville erinra om att i ovan angivna belopp avseende disponibla medel jämväl inräknats utestående fordringar till ett belopp överstigande 1,000,000 kronor, vilka alla icke kunde beräknas med säkerhet inflyta under budgetåret.

Kommissionen har vidare reserverat cirka 1,000,000 kronor till väglånefonden samt för vissa andra av statsmakterna beslutade utgifter avseende

Aktiebolaget Kreditkassan m. m. jämväl reserverat ett belopp å 1,000,000 kronor. Ehuru dessa sistnämnda belopp icke syntes komma att tagas helt i anspråk före utgången av innevarande budgetår, kunde dock dels med hänsyn till svårigheterna att beräkna den omfattning, i vilken utestående fordringar komme att inflyta, dels med hänsyn till den ovisshet, som kännetecknade kalkylerna beträffande medelsåtgången till statskommunala reserverarbeten, de redan beviljade medlen icke med säkerhet kunna antagas vara tillfyllest till budgetårets slut. För mötande av oförutsedda utgifter syntes därför ett belopp å 5,000,000 kronor böra upptagas å tilläggsstaten för innevarande budgetår. Enär detta belopp närmast avsåge att täcka ett underskott, uppkommet å anslaget till statliga och statskommunala reserverarbeten, vilket anslag utginge av lånemedel, syntes omnämnda tilläggsanslag jämväl böra utgå av dylika medel.

Utskottet, som funnit sig kunna godtaga arbetslöshetskommissionens senaste beräkningar av det för innevarande budgetår erforderliga förstärkningsanslaget till statliga och statskommunala reserverarbeten, får sålunda under hänvisning till det anförda hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag

a) med ändring av vad 1933 års riksdag enligt skrivelse nr 356 förklarar, besluta, att den vid ingången av budgetåret 1933/1934 å reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten förefintliga reservationen i sin helhet skall kvarstå å sagda anslag; samt

b) å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1933/1934 till statliga och statskommunala reserverarbeten anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde utskottet framdeles under riksdagen få avgiva förslag.

2:o) **Främjande av bostadsbyggande.** Kungl. Maj:t har i den under punkt 1 omförmälta propositionen under avdelning Utgifterna, IV. 9., Främjande av bostadsbyggande, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1933/1934 till främjande av bostadsbyggande, att utgå enligt i statsrådsprotokollet angivna grunder, anvisa ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

1933 års riksdag anvisade till främjande av bostadsbyggande ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor. Härav avsågos 10,000,000 kronor i första hand för dylik verksamhet på landsbygden. Riksdagen uttalade, att, därest medelsbehovet skulle visa sig uppgå till högre belopp, det syntes få ankomma på Kungl. Maj:t att göra framställning till innevarande års

riksdag. Till bostadsbyggnadsverksamhet i städer och stadsliknande samhällen avsågs återstoden, 5,000,000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1933 utfärdat kungörelse (nr 473) angående förbättringsbidrag och nybyggnadslån till främjande av byggnadsverksamhet på landet samt den 16 september 1933 kungörelse (nr 545) om utsträckt tillämpning av förstnämnda kungörelse.

I statsrådsprotokollet återgivas vissa av statens egnahemsstyrelse, som har att såsom central myndighet handlägga ärenden rörande förbättringsbidrag och nybyggnadslån, lämnade uppgifter angående den anslutning, ifrågavarande verksamhet vunnit. Före den i vederbörande kungörelse föreskrivna ansökningstidens utgång hade ansökningar om bidrag och lån gjorts till ett sammanlagt belopp av över 40 miljoner kronor. Hälsovårdsnämnderna i de olika kommunerna hava tillstyrkt bidrag och lån till ett belopp av tillhoppa drygt 32 miljoner kronor. Hushållningssällskapens egnahemsnämnder slutligen, vilka det tillkommer att, inom ramen för av Kungl. Maj:t för ändamålet fastställda belopp, bevilja förbättringsbidrag och nybyggnadslån, hava efter förberedande granskning av ansökningarna beräknat behovet av statsmedel för ansökningar, som borde tillgodoses, till belopp av i runt tal 25.7 miljoner kronor, varav omkring 6 miljoner kronor eller alltså ungefär 23 procent skulle utgå såsom nybyggnadslån.

Av de 10 miljoner kronor, som i första hand beräknats för landsbygdsverksamheten, har Kungl. Maj:t ställt *dels* 9,600,000 kronor till egnahemsnämndernas förfogande, *dels* 100,000 kronor till egnahemsstyrelsens förfogande för ärenden, som på grund av klagomål över egnahemsnämnds beslut kommit under egnahemsstyrelsens prövning. Återstoden — 300,000 kronor — är avsedd att användas för bestridande av administrationskostnader.

I skrivelse den 9 december 1933 har *egnahemsstyrelsen* hemställt om anvisande å tilläggsstat för löpande budgetår av ett anslag å 10 miljoner kronor för verksamheten med förbättringsbidrag och nybyggnadslån på landsbygden.

Bostadsutredningen för landsbygden, som den 16 februari 1934 till följd av remiss avgivit utlåtande i ämnet, har från de synpunkter, som utredningen i anledning av sitt uppdrag har att företräda, tillstyrkt egnahemsstyrelsens förslag. I samband härmed har bostadsutredningen ifrågasatt, att, då fråga vore om medel från det föreslagna tilläggsanslaget, tidpunkten, då byggnadsföretagen skulle vara fullbordade, skulle framflyttas till utgången av år 1935.

Departementschefen har biträtt bostadsutredningens nyssnämnda förslag, varav borde följa framflyttning även av vissa andra, nu stadgade tidpunkter. I övrigt har departementschefen ansett att oförändrade regler borde gälla för användningen av ifrågavarande förstärkningsanslag.

Enligt vad utskottet inhämtat, hava ansökningar gjorts om lån från det belopp å 5,000,000 kronor, som enligt 1933 års riksdags beslut i första hand skulle avses till bostadsbyggnadsverksamhet i städer och stadsliknande samhällen, till ett sammanlagt belopp överstigande 8,000,000 kronor, och det tillgängliga anslagsbeloppet har redan till sin huvudsakliga del — 4,600,000 kronor — disponerats. Överskott, vilket skulle kunna användas för bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden, uppkommer tydligen icke å dessa medel.

Med hänsyn till det stora antalet ansökningar om förbättringsbidrag och nybyggnadslån, som ej kunna tillgodoses genom det för innevarande budgetår anvisade anslaget, torde det sålunda — även om en mera skärpt gallring av ansökningarna kan finnas nödig — vara lämpligt, att verksamheten med dylika bidrag och lån tillsvidare fortsättes.

Utskottet vill härvid framhålla följande.

Verksamheten med förbättringsbidrag och nybyggnadslån är icke begränsad till någon viss grupp av landsbygdsbefolkningen. Garantier hava dock dels genom maximering av bidrags- och lånebeloppen och dels genom krav på bostadslägenheternas behövlighet för framtiden skapats för att verksamheten må komma att avse huvudsakligen smärre lägenheter. Vidare gäller beträffande förbättringsbidrag, att dylikt må beviljas allenast, om sökanden prövas vara i behov av ekonomiskt bistånd för byggnadsföretagets genomförande inom den närmare tiden. Med dessa begränsningar står emellertid, inom ramen av tillgängliga medel, verksamheten öppen för landsbygdens samtliga befolkningskategorier, och verksamheten avser, bland annat, att bereda möjligheter till upprustning av lantarbetarnas ej sällan bristfälliga lönebostäder. Såsom framgår av den redogörelse, som lämnats i Kungl. Maj:ts proposition nr 234 (sid. 50—51), hava emellertid ansökningar om bidrag och lån för förbättring av lönebostäderna endast gjorts i relativt ringa omfattning, och av de 33,435 lägenheter, vilka egnahemsnämnderna vid preliminär granskning av ansökningarna ansett böra ifrågakomma till erhållande av bidrag och lån, utgöra ej fler än 837 eller alltså endast omkring 2.5 procent lönebostäder. Då landsbygdens befolkningsgrupper enligt utskottets mening böra på ett sins emellan så långt möjligt rättvist sätt tillgodonjuta ifrågavarande statshjälp, vill utskottet uttala, att vid fördelningen av ifrågavarande förstärkningsanslag de ansökningar, som avse lönebostäderna, böra i större mån än hittills skett beaktas.

Den ifrågavarande verksamheten tjänar framför allt två, var för sig betydelsefulla ändamål, nämligen, å ena sidan, att bereda arbetstillfällen samt, å andra sidan, att åstadkomma förbättringar av bostadsförhållandena på landsbygden. Synnerligen angeläget är ej mindre att genom ifrågavarande statshjälp i första hand sådana bostäder förbättras, där förbättringsbehovet är som störst, än även att de förbättringsarbeten, som utföras, ur hygieniska och ekonomiska synpunkter äro ändamålsenliga.

En maktpåliggande uppgift påvilar med hänsyn härtill egnahemsnämnderna, vilka också nedlagt ett betydande arbete vid de utredningar i anledning av inkomna ansökningar, som nämnderna enligt gällande bestämmelser hava att företaga. Svårigheterna att erhålla en likformig behandling av ifrågavarande ärenden synas emellertid icke hava kunnat övervinnas. På grund härav får utskottet framhålla nödvändigheten av, att egnahemsnämnderna — med biträde, då så kräves, av sakkunniga personer — före det slutliga beslut meddelas, i erforderlig mån till förnyad prövning upptaga sådana ansökningar, som anses vara av beskaffenhet att kunna bifallas.

Mot förslaget om framflyttning av tidpunkten, då byggnadsföretagen skola vara fullbordade, har utskottet icke funnit skäl till erinran liksom ej heller mot att i övrigt hittills tillämpade regler skola gälla för användningen av förstärkningsanslaget.

Vad slutligen angår det belopp, som bör anvisas såsom förstärkningsanslag, har utskottet med hänsyn till det anförda funnit anslaget kunna begränsas till 8,000,000 kronor.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1933/1934 till främjande av bostadsbyggande, att utgå i överensstämmelse med vad utskottet i det föregående förordat, anvisa ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde utskottet framdeles under riksdagen få avgiva förslag.

Stockholm den 11 maj 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hamrin*, *Svensson* i Kompersmålå, *Nilsson* i Malmö, *Borell*, *Oscar Olsson*, *Bagge*, *Asplund*, *Wallas*, *Thelin*, *Nilsson* i Fredriksfält, *Pauli* och *Jonsson* i Lycksele; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Holmgren*, *Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Holmdahl*, *Nilsson* i Hörby, *Olofsson* i Digernäs, *Norling*, *Weijne* och *Svedberg*.